

Foto: Thomas de Lauge Wenneck

Nordsjøseien gyter i februar–mars på dyp mellom 150 og 200 meter i området fra vest av Shetland, Tampen og til Vikingbanken. Eggene flyter i de øvre vannlagene. Larvene driver først sørover langs vestkanten av Norskerenna, men blir så ført tvers over kyststrømmen med store strømvirvler som dannes mellom sørgående atlantehavsvann og den nordgående kyststrømmen. De første observasjonene av seiyngel får vi på Vestlandskysten i april–mai. Hovedutbredelsen av seiyngel er på Vestlandet, men av og til kan yngelen drive opp langs Skagerrakkysten, særlig når det blir produsert gode årsklasser. Den første tiden lever den i fjæra, men etter hvert trekker den ut på dypere vann.

Hovednæringen de første årene er ulike planktonorganismer, særlig raudåte og krill, men fiskelarver og yngel kan også stå på spiseseddelen. Om våren, når seien er tre til fire år gammel, synes det ofte at ungsien er sulten etter vinteren, med liten og rødaktig lever. Mesteparten av årsklassen vandrer da over Norskerenna til Nordsjøen. Her spiser den fortsatt en del krill, men øyepål, sild og annen fisk blir mer og mer viktig.

Nordsjøseien vokser raskere enn seien nord for 62°N, og den blir også tidligere kjønnsmoden. Første høst er den ca. 20 cm, og som treåring er den blitt 35–40 cm. Den blir kjønnsmoden når den er fire

til seks år gammel og ved en lengde av ca. 50 cm.

Om sommeren finner vi sei over hele Nordsjøplatået fra ca. 57°N til 62°N, men om vinteren er seien konsentrert på gytefeltene vest for Shetland og mellom Shetland, Tampen og Vikingbanken. Umden sei er konsentrert langs vestkanten av Norskerenna, særlig omkring Statfjordfeltet og ved Egersundbanken og sørøstover. Også om sommeren finnes de største tetthetene ved ytterkantene av Nordsjøplatået. Det er verdt å merke seg at det finnes lite ett og to år gammel sei ute i Nordsjøen. Det betyr at nordsjøseien ikke er utsatt for så mye utkast av småfisk som de andre bunnfiskartene i Nordsjøen.

Seien er en atlantehavsfisk. Foruten seibestandene i Nordsjøen og vest av Skottland, finner vi bestander ved Færøyene, Island og langs norskekysten nord for 62°N. Det er også sei ved Newfoundland og Canada. Sei kan forekomme så langt sør som til Biscaya. Merkeforsøk har vist at det til tider kan være utveksling av fisk mellom de forskjellige bestandene i det østlige Atlanterhavet.

Sei forekommer både i de frie vannmassene og ved bunne, fra 0–300 m. Ungseien går i stim i de øvre vannlagene, men den eldre seien går mye dypere. Seien kan vandre mye på jakt etter føde.

Sei

Pollachius virens

Familie: Torskefamilien (Gadidae)

Andre navn: Mort, seimort, pale, kod, seikod

Maks størrelse: 115 cm og 20 kg

Levetid: 20 år

Leveområde: Nordsjøen/Skagerrak

Gyteområde: Eggakanten fra vest av Shetland til Vikingbanken

Gytedidspunkt: Februar–mars

Føde: Ungfisk spiser mest krill, mens eldre spiser mest fisk

Nøkkel tall:

KVOTERÅD FOR 2007: 123 800 tonn

TOTALKVOTE/NORSK KVOTE 2005:

145 000/72 400

TOTALFANGST/NORSK FANGST 2005:

111 543/67 145

NORSK FANGSTVERDI 2005:

322 mill. kroner

3.4.6 HVAL I NORDSJØEN/SKAGERRAK

I Nordsjøen dominerer tre hvalarter: vågehval, nise og springer. Nise er svært utsatt for bifangst i garnfiske, og problemet trenger nøye overvåking for å unngå utilsiktet desimering av nisebestandene.

Nils Øien

nils.oien@imr.no

Generell situasjon og noen trender i seinere år

Vågehvalen holder seg først og fremst i den nordlige delen av Nordsjøen, og spesielt i områdene rundt Storbritannia. Dette var da også viktige fangstområder for norske hvalfangere inntil innføringen og utvidelsen av økonomiske soner på 1970-tallet. Etter at vågehvalfangsten ble gjenopptatt i 1993, har fangsten i Nordsjøen vært svært beskjeden, siden den norske sonen ikke gir tilgang til områder med høye konsentra-

sjoner. I området som omfatter Nordsjøen og farvannene nord til 65°N, er det om lag 20 000 vågehval. I Nordsjøen ser småsil ut til å være dens viktigste byttedyr, i tillegg til makrell, sild og annen fisk.

Nise er svært tallrik i nordsjøområdet. Fra et stort tokt gjennomført i 1994, SCANS (Small Cetacean Abundance in the North Sea), ble bestanden beregnet til 340 000 individer. Nise er imidlertid svært utsatt for bifangst i garnfiske, og en del undersøkelser, både i britiske og danske farvann, tyder på at problemet trenger nøye overvåking for å unngå utilsiktet desimering.

Bifangstproblemet i forhold til sjøpattedyr har etter hvert blitt gjenstand for nærmere undersøkelser i norske fiskerier, og resultater vil antakelig komme neste år. Niser har en variert diett som inkluderer småfisk, blekksprut og krepsdyr. I Nordsjøen er makrell, sild og småsil viktige ved siden av torskefisk.

Springere brukes som et fellesnavn på flere delfinliknende arter, men den absolutt vanligste i Nordsjøen er kvitnos (Figur 3.4.6.1). Dens nære slektning kvitskjeving lever vanligvis på dypere vann. I hele området er det rundt regnet 20 000 individer av disse to artene.

Av og til stikker også andre arter innom Nordsjøen. År om annet rapporteres det om spermhval som forviller seg inn hit og strander på norskekysten, eller mer vanlig, i de grunne farvannene rundt Danmark. I Norskehavet er spermhvalen vanlig på dypt vann, og det er mulig at disse besøkene i Nordsjøen skyldes at spermhvalen blir lurt av innløpet til Norskerenna og ikke klarer å finne tilbake. Også annen bardehval enn vågehvalen kan besøke Nordsjøen; både finnhval, seiqual og knølqual har blitt observert. I de siste par årene har det vært flere observasjoner av knølqual så langt inn som Oslofjorden, og dette er uvanlig. For knølqual har det vært påfallende at vi har hatt flere observasjoner kystnært og inne i fjordene langs hele norskekysten de seinere årene, men vi vet ikke hva årsaken til dette kan være.

Fordi vi har en innstrømming av varmt vann i Nordsjøen, dukker det også opp i farvannene våre en del varmekjære delfinarter som vanlig delfin, stripedelfin og rissodelfin. Disse betraktes som tilfeldige gjester som ikke har fast opphold hos oss.

Nye tellinger i 2005

I juli 2005 ble det gjennomført et omfattende telletokt, SCANS II, i Nordsjøen og i de helt kystnære områdene langs Europas atlantehavskyst sør til Gibraltar. SCANS var benevnelsen på et opprinnelig telletokt i 1994 der hovedformålet var å kartlegge og beregne tallrikheten for småhval, og da spesielt nise, i Nordsjøområdet. Foranledningen var urovekkende stor bifangst av nise i danske og britiske fiskerier. Nå foreligger de første resultatene fra 2005-tellingen.

Mengdeberegningene for nise inkludert alle telleområdene i 2005, var på 386 000 individer. For området som tilsvarte det som ble dekket i 1994, var estimatet 341 000, det samme som ved forrige telling. Dette er et betryggende resultat med hensyn til bestandssituasjonen, men det var en annen observasjon som var minst like interessant: Det har vært et stort skifte i fordelingen av nise i Nordsjøen fra 1994 til 2005. I 1994 befant hovedtyngden av nise seg i de nordlige delene (nord for 55°N) av Nordsjøen, mens i 2005 var hovedtyngden forskjøvet seg til den sørlige delen. Spesielt ble det i 2005 observert høye tettheter av nise i Den engelske kanal, der det i 1994

ikke ble gjort en eneste observasjon. Bakgrunnen for denne endringen i fordeling er uklar, men det er nærliggende å anta at den har sammenheng med endringer i forekomst av byttedyr.

Whales

The North Sea is dominated by three cetacean species; harbour porpoise, minke whale and whitebeaked dolphins. The approximate abundances are 340,000, 20,000 and 20,000 individuals, respectively, and seem to have been stable during the past ten years. Stragglers of other species not usually seen within shallow shelf water basins like the North Sea are observed now and then, like sperm, fin, humpback and sei whales. At least for harbour porpoises a shift in distribution from northern to southern areas in the North Sea has been observed from 1994 to 2005. Harbour porpoise is exposed to by-catch in fishing gear and therefore needs to be monitored on a regular basis. Important prey items for marine mammals in the North Sea are sandeel, mackerel, herring and gadoids. Influx of warm water into the North Sea often brings more exotic species on visit, such as common dolphin, striped dolphin and Risso's dolphin.

Figur 3.4.6.1

Kvitnos er den vanligste delfinarten i Nordsjøen.
The whitebeaked dolphin is the most common dolphin in the North Sea.

